

землекористувачами та їх сусідами, фактичним змістом яких є діяльність землевласників, землекористувачів, які є сусідами, по використанню цих земельних ділянок у межах своїх повноважень відповідно до їх цільового призначення, при яких завдається найменше незручностей один одному для користування своїм правом власності на земельну ділянку.

Зміст добросусідства визначений у ст. 103 ЗК України, у якій зазначено, що власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані обирати такі з можливих способи використання земельних, які не завдають щонайменші незручності сусіднім власникам чи землекористувачам (затіннення, задимлення тощо); не використовувати такі способи, які не дозволяють сусіднім власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок використовувати їх за цільовим призначенням; співпрацювати при вчиненні дій спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них тощо [2].

Отже, інститут добросусідства, встановлюючи певні правила при здійсненні права власності на землю, тим самим обмежує це право з метою не тільки захисту прав та законних інтересів землевласників і землекористувачів, а й для побудови дружніх, взаємовигідних відносин між сусідами-землевласниками (землекористувачами).

Джерела та література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Земельне право України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 3-4. – с. 27. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
3. Мироненко І. В. Поняття та зміст відносин добросусідства / І. В. Мироненко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 11. – С. 193.
4. Заєць О. Онтологічні та еколого-правові аспекти добросусідства за земельним законодавством України / О. Заєць // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – 2012. – Вип. 92. – С. 132.
5. Мироненко І. В. Регулювання опосередкованих впливів на сусідні володіння у відносинах добросусідства. / І. В. Мироненко // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 8. – С. 172.
6. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Навчальний посібник. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2007. – 432 с.

Andriichuk B., Timopheeva T. Institute of foreign affairs as a special view of the limitations of the rights of the earth. *The article deals with a separate type of restrictions on the rights to land - the Institute for Neighborhood in the Land Law of Ukraine. The author analyzes the peculiarities of regulation of the subject of research in Ukraine, as well as comparison of domestic legislation and foreign laws concerning the specificity of the relations of good neighborliness and their interpretation.*

Keywords: *ownership, good neighborliness, institute of good neighborliness.*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Г. М. Андрусяк

У статті проаналізовано кримінальне законодавство зарубіжних країн в частині призначення неповнолітнім особам покарання у вигляді позбавлення волі, слід зазначити, що у більшості випадків встановлено обмеження максимально можливого терміну позбавлення волі цих осіб, таке покарання не застосовується до неповнолітніх, іноді немає значення, чи вчиняла особа злочини раніше.

Ключові слова: Конвенція ООН про права дитини, позбавлення волі неповнолітніх, межі строку позбавлення волі неповнолітніх, міжнародне право.

Конвенція ООН про права дитини забороняє застосування довічного позбавлення волі без можливості звільнення. Резолюція XVII Міжнародного конгресу з кримінального права містить заклик виключити застосування даного покарання до неповнолітніх у будь-якій формі. У більшості держав застосування цього покарання до осіб молодше 18 років не допускається кримінальним законодавством (Азербайджан, Вірменія, Білорусія, Грузія, Казахстан, Молдова, Польща, Росія, Румунія, Туреччина, Україна, Фінляндія, арабські країни). У деяких країнах встановлено підвищений віковий поріг для застосування зазначеного покарання: 20 років (Австрія, Болгарія, Угорщина) або 21 рік (Македонія, Республіка Сербська). В Італії застосування до неповнолітніх довічного позбавлення волі визнано неконституційним. У деяких державах застосування довічного позбавлення волі до неповнолітніх не заборонено і такі покарання реально призначаються (США, Великобританія, Сьєрра-Леоне, ПАР).

Міжнародне право не забороняє застосування тілесних покарань до неповнолітніх. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх 1985 (Пекінські правила), які забороняють застосування цього покарання, носять лише рекомендаційний характер. Тілесні покарання можуть застосовуватися до неповнолітніх лише в окремих державах (Зімбабве, Катар, Судан). У Катарі вони застосовуються лише до осіб чоловічої статі у віці від 17 до 20 років як альтернатива позбавленню волі. У Зімбабве їх застосування визнавалося неконституційним в 1989 році, проте поправка до Конституції у 1992 році знову дозволила їх застосування[1, с. 412].

Найбільш розповсюдженими видами покарань, що призначаються неповнолітнім особам, є позбавлення волі на певний термін та штраф. Як один з основних видів кримінальних покарань, позбавлення волі може застосовуватися до неповнолітніх практично у всіх державах, але цей вид покарання застосовується у виключних випадках, коли інші заходи не є ефективними. В деяких країнах застосування позбавлення волі до неповнолітніх розглядається як виняткова міра (Македонія, Швеція). Міжнародне право не обмежує застосування позбавлення волі до неповнолітніх. Резолюція XVII Міжнародного конгресу з кримінального права містить заклик виключити застосування до неповнолітніх позбавлення волі на термін понад 15 років. У той же час більшість національних правових систем містять положення, спрямовані на скорочення максимального терміну позбавлення волі, застосовуваного щодо неповнолітніх. Цілком вірно зазначають науковці, що наразі гуманізація кримінальної політики стала загальносвітовою тенденцією [2, с. 18].

У багатьох країнах максимальний термін позбавлення волі для неповнолітніх не може перевищувати 10 років, зокрема це у: Німеччині, Таджикистані, Узбекистані, Азербайджані, Молдавії, Литві, колишніх республіках Югославії, Болгарії та Ємену та інших країнах. У Білорусі, Казахстані, Фінляндії – максимальний строк позбавлення волі не може бути понад 12 років. В Угорщині, Іраку, Киргизії, Латвії, Молдові, Румунії, Туркменістані, Мавританії і Франції – 20 років. В Естонії взагалі позбавлення волі неповнолітніх осіб не може перевищувати 8 років. У В'єтнамі для осіб, які вчинили злочин у віці від 16 до 18 років він становить 18 років, у віці від 14 до 16 років – 12 років.

Специфічним є нормативне регулювання питань покарання неповнолітніх в такій державі «загального права», як Англія. Так, згідно із Законом про кримінальну юстицію 1982 р., суд не може винести вирок про тюремне ув'язнення особі віком до 21 року, натомість вона може бути поміщена в установу для молодих злочинців. За наказом суду в таку установу можуть бути направлені особи віком від 15 до 21 року, які обвинувачуються у вчиненні злочину, за який дорослі підлягають тюремному ув'язненню. Окрім того, згаданий Закон перераховує умови, за наявності яких неповнолітній може бути направлений в установу для молодих злочинців: 1) якщо він не виконав покарання, не пов'язане із позбавленням волі та не здатний чи не бажає його виконувати; 2) коли для захисту суспільства від можливого заповідання значної шкоди з боку злочинця необхідні заходи, пов'язані із позбавленням волі; 3) коли був вчинений настільки серйозний злочин, що єдиноможливою є санкція, пов'язана із позбавленням волі. Для неповнолітніх віком від 15 до 18 років мінімальний термін обмеження

волі – 2 місяці, а осіб віком від 18 до 21 року – 21 день. Максимальний термін тримання в установі для молодих злочинців – 12 місяців. Відповідно до Закону про кримінальну юстицію та публічний порядок 1994 р. суди можуть видавати накази про направлення до закритих виховних центрів неповнолітніх віком від 12 до 15 років за вчинення злочинів, за які дорослі підлягають тюремному ув'язненню (суди видають в цих випадках «постанови про суворе перевиховання»). Щоб дістати таке покарання, підліток має скоїти три злочини, за які карають ув'язненням. Термін перебування у цих закладах становить від 6 місяців до 2 років [3, с. 81].

Деякі країни встановлюють категорію неповнолітніх осіб, до яких не можна застосовувати позбавлення волі. Відповідно до КК Таджикистану, даний вид покарання не призначається до неповнолітніх, які вчинили злочин невеликої або середньої тяжкості вперше. За КК Узбекистану не застосовується до неповнолітніх, які вчинили злочин перших двох категорій за ступенем тяжкості, а також за необережні злочини, незалежно від ступеня тяжкості злочину. Крім того, законодавець не уточнює, що тільки за злочини, що було вчинено вперше. Відповідно до КК Казахстану не застосовується до неповнолітніх, які вчинили злочин невеликої або середньої тяжкості, які не пов'язані із заповіданням смерті потерпілому. У Литві також призначається позбавленню волі тільки за тяжкі та особливо тяжкі злочини. Згідно зі ст. 5 гл. 29 КК Швеції тюремному ув'язненню категорія неповнолітніх від 15 до 21 року не підлягає. Суд може їх засудити до тюремного ув'язнення лише як виняток, при наявності серйозних причин.

Цікавий підхід до визначення меж строку позбавлення волі для неповнолітніх міститься у КК Таджикистану. Законодавець диференціює строки не тільки залежно від ступеня тяжкості злочину, як за законодавством України, але й за віком. Так, відповідно до ст. 87 КК Таджикистану неповнолітні, які вчинили тяжкий або особливо тяжкий злочин у віці до шістнадцяти років – позбавлення волі може бути призначено на термін до семи років; а до особи яка вчинила тяжкий або особливо тяжкий злочин у віці від 16 до 18 років – на термін до десяти років. Загалом, всі види покарання за термінами, розміром і змістом мають відмінності від аналогічних стягнень для повнолітніх засуджених [4, с. 14].

Схожий підхід існує у КК Узбекистану, відмінність тільки у межах строків

Джерела та література:

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: монография / В. Н. Додонов; под общ. и науч. ред. докт. юрид. наук, проф., заслуженного деятеля науки РФ. С. П. Щербы. - М.: Издательство «Юрлитинформ», 2010. – 448 с.
2. Северин О. О. Застосування до неповнолітніх заходів кримінально-правового характеру, не пов'язаних з позбавленням волі: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / О. О. Северин; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2009. – 20 с.
3. Зырянов В. Н., Долгополов К. А.. Сравнительно-правовое исследование назначения наказания несовершеннолетним в зарубежном уголовном законодательстве// Правовая культура. – 2013. – № 2(15) – С. 74-82.
4. Тулиев И. Р.Наказание по уголовному праву Таджикистана: система, виды наказаний и их назначение: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук, 12.00.08, Москва, 2010. – 29 с.
4. Меркурьев В. В. Состав необходимой обороны / Меркурьев В. В. – СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. – 216 с.
5. Ляпунов Ю. Социально-правовая природа института необходимой обороны / Ю. Ляпунов, А. Истомин // Законность. – 1994. – № 4. – С. 2-4.
6. Антипов С. А. Конституционные основы уголовно-правового института необходимой обороны / С. А. Антипов // Актуальные проблемы российского права. – 2010. – № 1. – С. 237-243.
7. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації / Хавронюк М. І. – К.: Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.
8. Кваша О. О. Конституційні принципи в нормах Кримінального кодексу України / О. О. Кваша // Теорія і практика конституціоналізації галузевого законодавства України:

монографія / [наук. ред. Ю. С. Шемшученко, відп. ред. Н. М. Пархоменко]. – К.: Вид-во «Юридична думка», 2013. – С. 196-215.

9. Фрицький О. Ф. Конституційне право України: [підручник] / Фрицький О. Ф. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 536 с.

10. Коняхин В. Конституция как источник Общей части уголовного права / В. Коняхин // Российская юстиция. – 2002. – № 4. – С. 53-55.

11. Гориславський К. О. Право людини та громадянина на самозахист життя і здоров'я від протиправних посягань: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Гориславський Кирило Олександрович. – Донецьк, 2003. – 205 с.

12. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния / Баулин Ю. В. – Харьков: Основа, 1991. – 360 с.

13. Кваша О. О. Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження / Кваша О. О. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 216 с.

14. Дурманов Н. Д. Понятие преступления / Дурманов Н. Д. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1948. – С. 205-206.

15. Ляпунов Ю. Социально-правовая природа института необходимой обороны / Ю. Ляпунов, А. Истомин // Законность. – 1994. – № 4. – С. 2-4.

Andrusyak G. Foreign experience in protecting the rights and freedoms of minors in the execution of sentences in the form of deprivation of liberty. *The article analyzes the criminal legislation of foreign countries regarding the appointment of juveniles to imprisonment, it should be noted that in most cases the limitations on the maximum possible term of imprisonment of these persons are established, such punishment does not apply to minors, sometimes it does not matter whether the person committed crimes before.*

Keywords: *UN Convention on the Rights of the Child, juvenile deprivation of liberty, juvenile delinquency, international law.*

КОНЦЕПЦІЯ СВОБОДИ У ПОГЛЯДАХ СПІНОЗИ

I. І. Борис, В. В. Колодяжна

Стаття досліджує концепцію свободи голландського філософа Бенедикта Спінози. За спінозівською концепцією свободи людина не вільна від законів природи, вона не може скасувати ці закони або діяти їм всупереч, але від неї самої залежить, яким чином її діяльність узгоджується з цими законами.

Ключові слова: *свобода, вибір, вільна необхідність, усвідомлена необхідність, вільна воля, уявна свобода, природна залежність.*

Реформування політичної системи, всебічне забезпечення прав і свобод людини, утвердження гуманістичних цінностей відкритого вільного суспільства неможливе без застосування надбання філософсько-правової спадщини. Реалізація цієї можливості потребує вивчення комплексу проблем, серед яких однією із ключових є проблема свободи. Це питання завжди було актуальним як для філософії, так і окремих галузей права.

В історії філософії проблематика вибору у самовизначенні і самореалізації особистості розглядалася досить широко. Визначаючи людину як особистість, що усвідомлює свою відповідальність за власну життєдіяльність, засновники філософії визначили вибір, як найважливіший критеріальний показник її незалежного і самостійного існування та розвитку.

Вибір завжди є суб'єктивний і формальний. Перша спроба обґрунтування точки зору взаємозв'язку вибору і необхідності їх органічного поєднання належить Бенедикту Спінозі (1632-1677), який визначив свободу, як усвідомлену необхідність [3, с. 204]. Гегель, який